

⁵³ Matei era fiul postelnicului Constantin Cantacuzino, fratele mai mic al domnitorului Șerban Cantacuzino (1678-1688).

⁵⁴ Biserica Cotroceni, terminată în octombrie 1682, a fost construită de Șerban Cantacuzino pe locul alteia mai vechi, din lemn. Aici se ascunsese el, cu câțiva ani înainte, de teama persecuțiilor lui Grigore Ghica. Biserica, avînd hramul Adormirea Maicii Domnului și Sf. Fecioară Maria, a fost dărîmată în 1984. În biserică se păstrasera osemintele ctitorului, ale fraților săi Matei și Iordache și ale altor Cantacuzini.

⁵⁵ Constantin Cantemir, domnul Moldovei (1685-1692).

⁵⁶ Între Șerban Cantacuzino și frații săi, mai ales Constantin și Mihai, exista o mare discordie legată de moștenire. Mama lor, energica doamnă Elina (care, la peste 70 de ani, a pornit în pelerinaj la Sfîntul Mormînt), a încercat în zadar să aplaneze conflictul.

1687

Iar cînd au fost la văleatul 7196 [1687], la dechemvrie 24 deni, pristăvitu-s-au cătră Dumnezeu și un concon al doamnei Elenei, anume Matei Cantacuzino⁵³, ce-au fost vel agă și fu îngropat la mănăstirea frăține-său, lui Șărban Vodă, ce iaste din sus de București, unde-izic Cotrăcenii, hramul ei Uspeniia Bogorodițe⁵⁴, făcîndu-se mare pamete și mare milostenie săracilor de frate-său, Șărban Vodă și multe slujbe dumnezeiești pîn ce s-au dat grozniții în tinda bisearicii, de-a dreapta.

(Letopiset, p. 182)

1688

Dece Șerban Vodă, văzînd împiedicarea lui Cantemir Vodă⁵⁵, au strîns cîțiva boiari moldoveni ce iera în Țara Românească pribegi, unii de frica lui Cantemir Vodă, alții pentru frica poghiiazurilor leșești. Strînsu-i-au pe toți la dînsul la sfat, la București. Ș-au ales pe Ilie Drăguțescu să-l facă domn în Moldova, cu toată cheltuiala lui, ca să să mîntuiască de Cantemir Vodă, să nu-i mai fie piedică. Și n-au zăbăvit dup-acesta sfat Șerban Vodă ș-au murit. Dzir să-l fie otrăvit frații lui, stolnicul Constantin și spătarul Mihai⁵⁶, că era un om groaznic : nu veghea nimărui voia. Om mare la stat, cu ochi ca de bou, harnic, milă făcea mare la streini, la slujitori. Cheltuia mult, să-ș facă nume, iar nu să strîngă.

(Neculce, p. 320)

O vedere de ansamblu a Mănăstirii Cotroceni și coloane din pronaosul bisericii fotografiate la începutul secolului XX.

Și domnia foarte bine și țara încă se bucura că avea pace și odihnă și domnia lui arăta multă milă la țară. Și au făcut o sfântă mănăstire foarte mare și frumoasă din sus de București, la sat la Cotroceni și alte multe bunătăți și milostenii pe la sfântul Ierusalim și la Sinai și la Sfânta Gora. Așijderea și doamna lui, Mariia, încă au făcut o mănăstire în București, dinaintea mănăstirii Sărindarului, că să chieamă biserica Doamnei. Iar cînd au fost la leat 7197 [1688] octombrie 29 au răpusat Șarban Vodă. Și s-au strâns toți boerii țării și slujitorii și toată curtea de s-au sfătuit și aleseră din mijlocul lor pe Costandin Brâncoveanul vel logofăt și-l rădicară să le fie domn, pentru că-l știe toți că iaste om blînd și milostiv și iaste boier de țară. Și dacă l-au așă-zat domn, scoasă și trupul răposatului Șarban Vodă în mijlocul curții domnești și întîmplîndu-să părintele Dionisie, patriarhul Țarigradului în București, au venit cu părintele Teodosie, mitropolitul țării și cu alți arhierei și egumeni și preoți. Și i-au făcut pogrebanie cum să cade și l-au dus cu mare cinste de l-au îngropat în mănăstire la Cotroceni. Și au domnit 9 ani și luni 10.

(*Letopiseț, p. 184*)

1688-1689

Deci după acestea domniia și de la Potlogi s-au rădicat și la mănăstire la Cotrăceni au venit, pentru că nu putea a intra în București, fiind ciumă⁵⁷ pre acele vremi în tîrg, săvai că despre istovul și contenirea ei era acestea toate, pentru nenumărate păcatele noastre socotindu-le că venea, nici un fel de rău vâzîndu-se că nu

Serban Cantacuzino, Doamna Maria și fiul lor Gheorghe, reprezentați pe o poală de iocană lucrată pentru Mănăstirea Cotroceni în 1681.

Serban Cantacuzino (pictat în Biserica Domnească din Tîrgoviște). În timpul domniei sale, Bucureștii s-au dezvoltat cultural și s-au îmbogățit cu construcții.

⁵⁷ După 1660 (vezi nota 41) ciuma a devenit aproape endemică în Țara Românească, făcînd nenumărate victime, mai ales în București. Era adusă de trupele otomane și tătărești, mai tîrziu și de cele rusești.

lipsea după acest ticălos de pământ. Însă aceste rele nu era începute din zilele mării sale lui Costandin Vodă, ci mai denainte cîtva, încă din zilele lui Șarban Vodă.

(Greceanu, p. 23)

Pagină de interior
(începutul domniei lui
Mihai Viteazul) din
Letopisetul Cantacuzinesc,
una din cele două
cronici anonime muntene
din secolul al XVII-lea.

1691

Într-acest an, primăvara, au trăsнит clopotnița cea domnească din București, care mai nainte de Gligorie Vodă era făcută, iar Șarban Vodă o mai înălțase mult. Deci fiind o cămară dedesupt la mijlocul clopotniții, din nesocoteală s-au fost băgat acolo într-acea cămară iarbă de pușcă ce era domnească, ca să stea acolo. Iar apoi iarba aceia au adus primejdie, că rădicîndu-se o ploae iute într-o zi, la iunie în 25 de zile, cu tunete, cînd au fost drept acel loc, foarte tare fulgerînd, tocma acolo în clopotniță în iarbă au trăsнит, și fiind iarbă multă, au risipit clopotnița pînă la pământ. De care trăsnet spărgîndu-se clopotnița și aflîndu-se băgați oameni lîngă dînsa, aciuîndu-se de ploae, la cîtiva și moarte s-au făcut și betejune la alții, iar în casele domnești nici o stricăciune nu s-au făcut.

După aceia mării sa Costandin Vodă atunceași îndată au pus de au făcut altă clopotniță de iznoavă, încă mai bună de cum au fost întîi, puind și ceasneac sus în clopotniță și horă făcîndu-i împrejur și acolo, în hora aceea bătea chindia, care n-au fost mai nainte la alți domni.

(Greceanu, p. 53)

Palatul de la Potlogi, ridicat de Constantin Brâncoveanu între 1698 și 1714. În stînga, fotografia de acum aproape un secol înfățișează un monument demn, închis în izolarea sa. Același palat apare (dreapta) într-o stare avansată de degradare în 1981.

1698

Această curte a ceștii sfinte biserici, hramul marelui mucenic Gheorghe⁵⁸, ce iaste închinată preasfintului și de viață dătătorului mormînt al Domnului și spăsi-toriului nostru Iisus Hristos, care să vede împrejur zidită și tocmită într-acesta chip, cu chilii dedesupt și altele pre deasupra, cu toate odihnele și trebuințele lor, întâiul și den temeliia lor sânt începute și până la un loc zidite cu cheltuiala lui Panaghiotachi, carele oarecînd tâlmaciu mare la Poarta turcească au fost, domnind pre acele vremi blagocestivul domn Io Antonie Voievod, fiind cursul anilor de la Hristos 1670 și ispravnic făcând pre dumnealui Șerban Cantacuzino vel spătar, fiind atunce au rădicat rîndul cel de jos de chilii și încă nu toate deplin. Dupe aceia murind Panaghiotachi și cheltuiala de la dînsul s-au curmat. Și așa au stătut până acum, în zilele luminatului și înălțatului Io Costandin Brâncoveanu Băsărab Voievod. Deci iară au început a să zidi și a să lucra, întâiu cele de jos chilii ce rămăsese neisprăvite, duple aceia și casele patrierșăști cu tot rîndul celor duple deasupra, până s-au și sfărșit precum să și văd, la cheltuială puind parte preafericitul, preainvățatul și preaștiutul părintele Dositheu, patriarhul sfintei cetății Ierusalimului, care patrierșia încă din începutul aceștii zidiri, parte și mai mare înălțatul domn dăndu. Ajudat-au la această mare cheltuială ce s-au făcut și boierimea și alte mănăstiri ale țării, și neguțătorii, cine cu ce au putut și s-a îndurat pentru sufletele și bună pomenire lor, ca să fie și preasfintei și marei a Ierusalimului case această zidire

⁵⁸ Biserica Sf. Gheorghe Nou a fost construită din lemn înainte de 1575 și reparată în 1670-1672 de Panaiotaki Nikusios, mare dragoman al Porții, care a ridicat în jurul ei și primele chilii, pentru găzduirea ierarhilor ortodocși aflați în trecere prin București. Constantin Brâncoveanu a refăcut întreaga construcție, terminînd în 1698 Hanul Sf. Gheorghe Nou, după îndemnul patriarhului Ierusalimului, Dosithei.

Pecetea orașului București din 1698.

Biserica Sf. Gheorghe Nou în cea de-a doua jumătate a secolului al XIX-lea.

⁵⁹ În realitate,
20 septembrie 1698.
La acea dată, începutul
anului se socotea
de la 1 septembrie.

*Strada Lipscani, văzută
din Piața Sf. Gheorghe
Nou pe vremea când la
răspîntie se mai găsea
un havuz.*

de mult ajutoriu și folos, ispravnic luminatul domn puind pe Ianache Văcărescul vel agă și cheltuitoriu lucrului acestuia Apostol neguțătoriu, fiind egumen Malahia ieromonahul pre acea vreme, pînă o au isprăvit la anul de la zidirea lumii 7207 și de la spăseniia ei 1699⁵⁹, mesita septemvrie 20, într-al unsprăzecelea ani al domnii blagocestivului și înălțatului mai sus pomnitului Io Costandin Brâncoveanu Băsărab Voevod, carele și astăzi stăpînește, a căruia ani și norocire înmulțească-i atotțiitoriu și puternic Dumnezeu. Și am scris eu Isar logofăt.

(Inscripții, p. 378)

Într-această vară s-au isprăvit și chiliile hanului de la mănăstirea lui Sfetii Gheorghie de aicea din București, carele era făcute mai de dămunt, din zilele lui Antonie Vodă cel Bătrîn, carele să făcuse cu cheltuiala unui Panaiotache, ce fusese dragoman mare împărătesc, însă numai așa, cîte un rînd de bolte era făcute.

Iară după aceia, cînd au fost în zilele mării sale lui Costandin Vodă, după al 7 an din domnia mării sale, apucatu-s-au mării sa cu multă nevointă și cu multă cheltuială de au făcut pe dăsupra celorlalte alt rînd de chilio foarte bune și boltite jur împrejur și case patrierșăști deosebi și alt rînd de case igumenești foarte bune, cum să cade, precum să și văd, care în 3 ani acestea toate s-au făcut, și acest bun lucru de folos ce să începuse, s-au isprăvit.

(Greceanu, pp. 98-99)

*Zugravul Pîrvu Mutu –
autoportretul său din
biserica din Bordești
(Vrancea).*

1702

Adecă eu, Părvul Mutul zugravul, împreună cu fămeia mea anume Tudora scrim și mărturisim cu această al nostru zapis ca să fie de mare credință la mânia dumnealui Radului vel clucer za ariia și a dumnealui Iordache vel cămăraș Crețulescu. Precum să să știe că i-am vândut o casă aci în București, dumnealor. Care casă ne-au fost și noă de cumpărătoare de la Anca Trufășoae.

Și i-am vândut de a noastră bunăvoie drept taleri 45 și cu știrea tuturor vecinilor den sus și den jos, ca să fie dumnealor stătătoare și să stăpânească dum-

nealui cu bună pace, precum am stăpănit și eu. Și la această tocmeală întâmplatu-se-au mulți boiari care vor iscăli mai jos. Și noi, pentru mai adevărată credință, ne-am pus degetele, ca să să crează.

Și am scris eu Tudorașcu logofăt cu zisa lor.

(*Potra-Documente, III, p. 124*)

Dat-am cartea vlădiciei mele de întărire popei lui Iosif clisiariul și Stancului logofăt, ca să aibă a ținearea și a stăpânirea loc sterp de 3 prăvălii aici în București. Care iaste pe din jos alătura cu podul cel mare care merge la Târgul de Afară și pă despre gardul viei mănăstirei Stelii, drept unde se despart ulițile pre lângă prăvăliile jupânului Pătru abagiul, în lat stânjeni 5 și în lung stînjeni 7, cari li-au dat popa Bogdan snă popei Nicăi clisiariul domnesc de pomeană popei lui Iosif și Stancului logofăt, de a lui bunăvoie și cu știrea fraților și a tuturor rudeniilor lui precum mai pre larg arată în zapisul lui de danie, care iaste iscălit de dănsii de toți, întărit încă și cu blestem asupra avericui s-ar scula să strice această pomeană, care și vlădicia mea l-am văzut.

Care loc de prăvălii iaste din 8 prăvălii ce li-au fost răscumpărat popa Bogdan de la Anastasie Verioti, care i li-au fost vândut văru-său Șerban snă Ion logofăt za vistierie. Ca să le fie lor de moștenire și stătător în veaci, să-și facă prăvălii au ce vor vrea pe dănsul. Iar lor și părinților lor veacinică pomenire, luându-le popa Iosif și numele lor și ale părinților lor scrise, ca să le pomenească la sfânta liturghie cât va trăi.

Pentru care lucru am întărit și vlădicia mea daniia aceasta⁶⁰, cu această carte a vlădiciei mele, cu mare blestem și groaznică afurisanie, ca vericine s-ar scula, au popa Bogdan, au din frații lui, au din neamul lui, au din alți streini, măcar orice fel de om ar fi, ca să strice această danie și pomeană ce au făcut, unii ca aceiia să fie procleți, afurisiți, anathema de Domnul nostru Iisus Hristos și de 318 sfinți părinți de la Nichea și de alte toate sfinte săboară. Așijderea și de vlădicia mea, hierul, pietrile să putrezească și să se topească, iar trupurile unora ca acelora să stea întregi în veaci, netopite și nedezlegate, parte și lăcaș să aibă la un loc cu Iuda și afurisitul Ariia.

Întărind mai jos și cu iscălitura vlădiciei mele, această scriem Teodosie mitropolitul.

(*Potra-Documente, III, p. 125*)

*Boier și jupîniță
din secolul al XVIII-lea.*

⁶⁰ Vezi nota 14.